

УДК 342.9

Д. В. АРТЕМ'ЄВА,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем профілактики та розслідування злочинів
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів слідства та дізнання
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Дослідженню поняття інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки, спрямованого на попередження та припинення порушень громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Визначено основні напрямки сучасного інформаційного забезпечення в діяльності підрозділів міліції громадської безпеки

Для ефективного захисту конституційних прав громадян, посилення боротьби зі злочинністю і корупцією, охорони порядку в державі, зміцнення авторитету міліції в населення потрібно вдосконалювати систему управління підрозділами органів внутрішніх справ. Це неможливо зробити без використання новітніх телекомунікаційних технологій. Тому вирішення завдань підвищення ефективності і якості діяльності всіх ланок державного управління стосуються і підрозділів міліції громадської безпеки. Профілактика правопорушень, боротьба зі злочинністю, охорона громадського порядку та інші завдання, що вирішуються підрозділами міліції громадської безпеки, потребують подальшого вдосконалення техніки і методів управління на основі сучасних досягнень науки та практики, розроблення і впровадження комп'ютеризованих систем або, інакше кажучи, інформаційного забезпечення їх діяльності.

Удосконаленню діяльності інформаційного забезпечення правоохоронних органів присвячена низка спеціальних нормативно-правових актів, програм, зокрема Указ Президента України від 20 жовтня 2005 р. № 1497 «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій», Указ Президента України від 31 січня 2006 р. № 80/2006 «Про Єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю» та наказ Міністерства внутрішніх справ України від 2 лютого 2006 р. № 112, яким затверджено Програму створення єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС України з метою суттєвого покращання управління органами і підрозділами внутрішніх справ.

Мета даної статті – з'ясувати поняття інформаційного забезпечення діяльності міліції

громадської безпеки через семантику термінів «інформація», «забезпечення» та визначити напрямки інформаційного забезпечення в діяльності підрозділів міліції громадської безпеки.

Дослідженню інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки значної уваги не приділялось, але науковим підґрунтям для розкриття даної проблематики є праці таких науковців, як: М. Ануфрієв, О. Бандурка, І. Голосніченко, Є. Додін, Р. Каложний, А. Комзюк, М. Корнієнко, В. Петков, М. Тучак, О. Фролова тощо. Вказані автори досліджували окремі питання інформаційного забезпечення в різних аспектах державного і відомчого управління, кримінально-правові, кримінологічні, психологічні, оперативно-розшукові та інші галузеві значущі аспекти.

На сьогодні інформація є визначальним фактором розвитку економічної, технічної, правової та наукової сфер людської діяльності. Незважаючи на важливість такої субстанції, як інформація, її сутністю, процесами збирання, оброблення, аналізу, зберігання, передачі та поширення вчені стали займатися лише у ХХ ст.

Термін «інформація» походить із латинської мови й означає «пояснення», «викладення», «обізнаність». Протягом багатьох століть сутність цього поняття не раз змінювалась, то розширюючись, то суттєво звужуючись. У процесі дослідження інформації представники різних галузей науки зазначали, що це явище є досить складним і неоднозначним, воно постійно ускладнюється, змінюється якісно, зростає кількість джерел і споживачів інформації [1, с. 5].

Термін «інформація» – один із найпопулярніших у нашому лексиконі. Існує велика кількість визначень інформації. У загальному розумінні інформація – це певні відомості, сукупність будь-яких даних знань [2, с. 172].

На думку Г. Воробйова, інформація – це філософська категорія, що розглядається на рівні з такими поняттями, як простір, час, матерія. У загальному вигляді інформацію можна представити як повідомлення, тобто форму зв'язку між джерелом, яке передає повідомлення, та наступником, який його отримує [3, с. 183].

З точки зору філософії, у понятті «інформація» необхідно розрізнити два аспекти. По-перше, це так звана структурна інформація, тобто міра організації або впорядкованості системи чи процесу, їх внутрішня характеристика. В іншому аспекті інформація безпосередньо пов'язана з процесом відображення як у матеріальному, так і в нематеріальному світі. Якщо предмет зазнає певних змін, що є результатом впливу іншого предмета, то перший предмет стає носієм інформації про другий предмет [4, с. 41]. Отже, інформація – це відомості (сукупність відомостей, повідомлення, дані), які зменшують невизначеність знань про будь-яке явище, подію у їх користувача у сфері, до якої вони належать. Інформації ніколи не буває достатньо, але індивід не може знати всю інформацію про явище, хоча саме вона є потужним засобом орієнтації людини в оточуючому середовищі, засобом регулювання та саморегулювання її поведінки [5, с. 83].

На думку О. Кохановської, не всі галузеві теорії та визначення інформації на сьогодні проаналізовані з точки зору їх глибинного змісту і можливостей використання під час розроблення інформаційного законодавства, більшість ідей, викладених у спеціальних наукових джерелах, не знайшли свого відображення у доктрині інформаційного права [6, с. 144]. Саме тому існує проблема більш ґрунтовного аналізу існуючих теорій інформації та накопиченого іншими галузями науки досвіду вивчення феномена інформації.

О. Городов вважає, що поняття інформації як центральне в природничо-наукових галузях знань залишається одним із найбільш спірних і таких, що виявляє суперечності [7, с. 12]. Дискусійність пов'язана з тим, що представники різних галузей науки та практичної діяльності по-різному сприймають поняття інформації, що зумовлено специфічним характером галузевих принципів і методів вивчення та використання інформації. Ці розбіжності виявляються у сприйнятті самої інформації як специфічної субстанції, у визначенні форм її прояву в матеріальному світі, її місця в певних системах світогляду, її ролі у функціонуванні індивідів, суспільних груп, держави та суспільства в цілому [4, с. 42].

Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що інформація є найважливішим фактором суспільного розвитку. А змістовною стороною інформації є правовий режим її збирання, продукування, зберігання, оброблення та поширення.

Розкриття предметно-галузевої значущості поняття «інформаційне забезпечення» потребує перш за все з'ясування семантики терміна «забезпечення», яке останнім часом широко вживається в законодавстві, юридичній літературі і в монографічних дослідженнях.

Довідкові видання тлумачать термін «забезпечення» схожим чином, але з певними відмінностями. Наприклад, у Новому тлумачному словнику української мови забезпечення розглядається у двох значеннях: 1) надання чи створення матеріальних засобів і 2) гарантування чогось [8, с. 684].

У Великому тлумачному словнику термін «забезпечення» пояснюється через дієслово «забезпечувати», яке вживається у кількох значеннях: «створювати надійні умови для здійснення чого-небудь»; «гарантувати щось»; «захистити, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки» [9, с. 280–281]. Крім того, забезпечення можна розглядати як те, чим забезпечують кого-небудь, що-небудь (засоби).

Згідно з таким тлумаченням термін «забезпечення» у юридичному значенні можна розглядати в двох аспектах, а саме: 1) унормування певного порядку діяльності суб'єктів суспільних відносин; 2) передбачена законом чи вироблена практикою сукупність заходів, спрямованих на удосконалення або покращення функціонування будь-чогось за певних умов.

Під забезпеченням у широкому розумінні щодо діяльності підрозділів міліції громадської безпеки, виходячи з наведеного його тлумачення, слід розуміти систему відповідно наукових і практичних напрямків оптимізації діяльності міліції громадської безпеки при реалізації покладених на неї функцій.

У теорії управління під інформаційним забезпеченням розуміють діяльність, що організовується в рамках управління, спрямована на проектування, функціонування та вдосконалення інформаційних систем, що забезпечують ефективне вирішення завдань управління [10, с. 21].

Р. Калужний та В. Шамрай виділяють три основні значення поняття «інформаційне забезпечення»: забезпеченість системи управління відповідною множиною інформації; діяльність, пов'язана з організацією збору, реєстрації, передачі, зберігання, опрацювання і представлення

інформації; діяльність щодо формування цілеспрямованої суспільної й індивідуальної свідомості суб'єктів суспільних відносин щодо управління у конкретній сфері суспільних відносин [11, с. 39].

Г. Герт, говорячи про інформаційне забезпечення в органах внутрішніх справ, визначає його як діяльність суб'єктів управління, що спрямована на надання службам та підрозділам органів внутрішніх справ відомостей, необхідних їм для здійснення покладених на них завдань і функцій, та задовольняє відповідні вимоги [12, с. 124].

Виходячи з викладеного інформаційне забезпечення міліції громадської безпеки – постійне узагальнення практики діяльності підрозділів міліції громадської безпеки, виявлення недоліків і нагальних проблем, їх наукове розроблення та відповідне законодавче і методичне вирішення. Інформаційне забезпечення можна розглядати як своєрідний загальний метод організації чи вдосконалення тієї чи іншої діяльності. У той же час це процес, пов'язаний з отриманням (збиранням), опрацюванням, використанням і збереженням інформації, яка відображає реальні явища, події, факти тощо. Щодо діяльності міліції громадської безпеки, то головним тут є пошук значущої для такої діяльності інформації, чітке визначення її меж і документування з метою прийняття відповідних рішень чи вжиття відповідних заходів. Значення інформаційного забезпечення в даній сфері полягає в тому, що усі заходи, спрямовані на здійснення міліцією громадської безпеки своїх функцій, повинні ґрунтуватися на об'єктивних систематизованих даних про реальні події. Йдеться про інформаційну систему, де зберігається і перетинається різна за значущістю інформація, яка може використовуватися підрозділами міліції громадської безпеки у її діяльності.

Таким чином, впровадження сучасних інформаційних технологій в діяльності міліції громадської безпеки сприяє широкому використанню персональної комп'ютерної техніки, поширенню сфери її застосування. У результаті цього виникли певні позитивні тенденції, серед яких: загальне підвищення рівня комп'ютерної грамотності працівників підрозділів міліції громадської безпеки; розширення переліку комп'ютеризованих інформаційних підсистем; поширення «географії» використання сучасних засобів комп'ютерної техніки в діяльності усіх ланок органів внутрішніх справ (далі – ОВС); поширення технологій безпаперової обробки

даних; створення комп'ютерної мережі обміну інформацією.

Разом із цим, застосування комп'ютерної техніки при несистемному визначенні її місця та ролі в інформаційному забезпеченні діяльності міліції громадської безпеки подекуди має і негативні наслідки, а саме: низький рівень інтеграції інформаційних підсистем; дублювання функцій інформаційних підрозділів у галузевих службах; нераціональне використання коштів на придбання та розроблення програмно-технічних комп'ютеризованих інформаційних підсистем; порушення режиму таємності та незахищеність банків даних.

Зазначені реалії сучасного стану інформаційного забезпечення ОВС знижують ефективність інформаційної підтримки боротьби зі злочинністю, запобігання та припинення адміністративних правопорушень, що зумовлює подальше відставання в цих питаннях від розвинутих країн світу.

Тим часом збільшення обсягів інформації, що надходить і переробляється, потребує підвищення ефективності роботи всіх служб МВС за рахунок використання сучасних засобів комп'ютерної техніки, новітніх інформаційних технологій, удосконалення системи інформаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ.

Основною метою інформаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України є всебічна інформаційна підтримка діяльності ОВС у боротьбі зі злочинністю, у запобіганні та припиненні правопорушень, на основі комплексу організаційних, нормативно-правових, технічних, програмних та інших заходів.

Призначення системи інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки та органів внутрішніх справ у цілому полягає: у забезпеченні можливості своєчасного отримання достовірної інформації в повному, систематизованому та зручному для користування вигляді працівниками та підрозділами ОВС із метою розкриття, розслідування злочинів, запобігання їм, розшуку злочинців; у збиранні та обробленні оперативної, оперативно-розшукової, оперативно-довідкової, аналітичної, статистичної і контрольної інформації для оцінки ситуації та прийняття оптимальних рішень на всіх рівнях діяльності ОВС; у забезпеченні ефективної інформаційної взаємодії усіх галузевих служб ОВС України, інших правоохоронних органів та державних установ; у забезпеченні надійного захисту інформації

від несанкціонованого доступу.

Вирішення питань сучасного інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки та органів внутрішніх справ досягається такими шляхами, як: впровадження єдиної політики інформаційного забезпечення; створення багатоцільових інформаційних підсистем діяльності ОВС; удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів; інтеграції та систематизації інформаційних підсистем ОВС на всіх рівнях; роз-

будова інформаційної мережі; створення умов для ефективного функціонування інформаційних банків даних, забезпечення їх повноти, достовірності, актуальності, безпеки та законності; переоснащення інформаційних підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою; розширення мережі комп'ютеризованих робочих місць користувачів інформаційних підсистем; подальша комп'ютеризація інформаційних фондів; впровадження сучасних інформаційних технологій.

Список використаної літератури

1. Гуцалюк М. В. Організація захисту інформації : навч. посіб. / М. В. Гуцалюк, Н. А. Гайсенюк. – К. : Альтерпрес, 2005. – 244 с.
2. Твердохліб М. Г. Інформаційне забезпечення менеджменту : навч. посіб. / М. Г. Твердохліб. – К. : КНЕУ, 2000. – 314 с.
3. Воробьев Г. Г. Информационная культура управленческого труда / Г. Г. Воробьев. – М. : Экономика, 1971. – 108 с.
4. Кормич Б. А. Информационная безопасность: организационно-правовые основы / Б. А. Кормич. – К. : Кондор, 2004. – 384 с.
5. Колодій І. Поняття та зміст інформації: соціальні та правові аспекти / І. Колодій // Підприємство, господарство і право. – 2007. – № 1. – С. 83–86.
6. Кохановська О. Галузеві розробки проблем інформації як передумова правового регулювання інформаційних відносин / О. Кохановська // Підприємство, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 144–147.
7. Городов О. А. Основы информационного права России : учеб. пособие / О. А. Городов. – М. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 305 с.
8. Новый тлумачний словник української мови : у 4 т. Т. 2. Ж–О / уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. – К. : Аконт, 1999. – 9111 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2004. – 1440 с.
10. Воскресенский Г. М. Теория и практика информационного обеспечения управления в органах внутренних дел : учеб. пособие / Г. М. Воскресенский. – М. : Акад. МВД СССР, 1985. – 121 с.
11. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики : монографія / за ред. Р. А. Калюжного та В. О. Шамрая. – К. : КВІЦ, 2002. – 296 с.
12. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть общая : учебник / [Бочаров С. Н., Герт Г. П., Еремичев И. А., Колодкин Л. М. и др.] ; под ред. Коренева А. П. – М. : Изд-во Моск. ун-та МВД России, 2002. – 309 с.

Надійшла до редколегії 19.11.2010

АРТЕМЬЕВА Д. В. ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МИЛИЦИИ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Исследовано понятие информационного обеспечения деятельности милиции общественной безопасности, направленного на предупреждение и пресечение нарушений общественного порядка и обеспечения общественной безопасности. Определены основные направления современного информационного обеспечения в деятельности подразделений милиции общественной безопасности

ARTEMJEVA D. CONCEPT AND BASIC DIRECTIONS OF THE INFORMATIVE PROVIDING OF ACTIVITY OF MILITIA OF PUBLIC SAFETY

The concept of the informative providing of activity of militia of public safety sent to warning and stopping of public nuisances and providing of public safety is researched. The basic directions of the modern informative providing in activity of subdivisions of militia of public safety is determined.